

E. A. A - 17841

Isdota
no Kursemes medibu mihtotaju beedribas.

Par

Dutnu = fuaa
≡ drefuru ≡
(mahziŕchanu),

no

kaŕda weza medneeka.

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

195911

Rigã, 1905.

Дозволено цензурою, Рига, 3-го апрѣля 1903 г.

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

i 205 432876

Drufats pee Aleksandra Grossfet, firmâ: S. Deutsch, Riga.

Tartu Ülikooli Raamatukogu

I. Ewads.

Putnu-sunu dresura jeb mahziščana šastahw no istabas dresuras un usweščanas us putneem. Šhis mahzibas šeko weena otrai tahdā fahrtā, ka pehz pabeigtas istabas dresuras šuns tuhliit wedams us putneem. Mahziščana tadehš jaefahš 4—5 nedefas preešč medibu laika šahfuma. Mahziščanas ilgums atkaras no šuna isweizibas un dabas. Tomehr 4—5 nedefas arween paeet. Ja mahziščanu jau agrafi pabeigtu, tad lihš medibu šahfumam šuns jatura peeseets šehdē, un šhad un tad wiš ja-atšahš kas šunim mahzits.

Kahdas 8 waj 10 deenas preešč dresuras šahfuma peeseen šuni pee šehdes un tura winu tā tiš ilgi, famehr dresura beigusees; pee tam jagahdā par to, lai wišč zilweku dabon redset žif maš ween eespehšams. Uhrā west winu war tišai pee šehdes. Mahzit wajag diwreš deenā; no rihta un wakarā, un ne wišai ilgi. Ja šuns šawu usdewumu labi ispildijis, tad winu peeseen šehdē un eedod ehšt; eepreešč darba šuni nekad newajag ehdinat. Ja šahdu deenu nepagadas wafas

ar ūuni nodarbotes — kas pehž eespehjas reti tikai drihķst notikt — tad parastajā laikā var zits zilweks ūuni wadat pee ķehdes, bet wadātajs nedrihķst ūunim neka mahžit, jo neprasča to tikai eenerros. Ja naw taħda zilweka, uš furu ūhini ūinā drošči war paļautees, tad labaki lai ūuns paleef ūawā weetā gūlam.

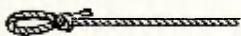
Dresurāi ir noderīga labi leela istaba; wehl labaks ir ūķķuhnis, kur pa dresurās laikā war weenatnē buht. Skatitāji ūuna domas isklaidē un zaur to darbu ļoti trauzē. Pee dresurās ir wajadūigas ūķķahdas leetas:

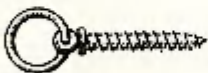
Sihm. 1.

Sihm. 2.

Sihm. 3.

Sihm. 4.

Schnaugs — ta ir kaļa faitina no stiprās ūķķores, kuras weenā galā ir riņķis un otrā galā krustkoziņš (sihm. 1). Šķķorei ir jābuht tif garai, lai koziņu zaur riņķi welkot ūunim aīs aušm waretu ūawilkt (sihm. 2). Koziņam, riņķim un ūķķorei wajag buht ļoti stipreem, lai nekas newaretu ne luhst, ne truhķt.

Dresurās grošķus — ta ir stiprā ūķķore, 10—15 ūotus garumā, ar stipru zilpu galā (sihm. 3), un taħdu pat tikai ihķaku ūķķori, apmēram 3—4 peħdas garumā.

Stiprs riņķis ar ūķķuhwi (sihm. 4).

II. Istabas dresjura.

1) Sunim usleef schnaugu un pee schnauga kozina peestiprina ihfako schnori ar zilpu; schnores otro galu dresetajs aptin sewim ap labo rofu. Tad eet lehnam us preefschu un atpakat un sunim leef eet blafam pee freifas fahjas ta, lai suna galwa stahwetu pee fahjas zeta. Schnori pee tam nedrihft sawilft, lai suns zaur to netaptu rauts, bet lai winsch pats waretu swabadi eet. Tiklihdj winsch paleef atpakat, tad schnori ihft farauj us preefschu un ihft eeswilpjas, bet ne dikti. Ja suns grib aissfreet preefscha, tad farauj schnori atpakat un sauz: „Zurück!“ (atpakat!). Ja suns eet meerigi pee fahjas, tad war staigat drihs us labo, drihs us freiso pusi, apgreestees apfahrt, war eet drihs ahtraki, drihs lehnaki, daschus fokus sfreet u. t. t.; sche jaluhfo us to, lai suns arweenu zeeschi pee fahjas sekotu; tiklihdj winsch to nedara, tad rauj ar schnori un swilpj.

2) Dresetajs panem suna galwu us freiso rofu un ar labo to stipri peespeesch, eet tad lehnam atpakat un leef sunim nahft lihds, un

dara to tif ilgi, kamehr suns pats no sewis sahſ galwu ſpeest uſ rofu un dotees uſ preeſſchu.

3) Ja suns uſ rofu labi ſpeeschas, tad rofu tura arween ſemaſ un ſemaſ tã kã ſunim pehdigi gandrihs jarahpjias gar ſemi, tad rofu ahtri atrauj noſt un ar otru rofu ſuni no-ſpeesch pee ſemes tã kã wiinſch paleef guſam un ſauz pee tam: „Kuſch!“ (kuſch!). Sunim jaguſ iſlaiduſchamees uſ wehdera, preeſſch-ſahjam wajag buht iſſteeptãm un ſtarp tãm ſunim janoleef galwa. Ja suns neguſ pareiſi, tad noleef wiinu kã wajag; ja wiinſch grib uſzeltees, tad noſpeesch wiinu pee ſemes un peerauj ſchnaugu, kamehr wiinſch pehdigi beſ ſahdas peespeeschanas un peepalihdsibas uſ ſauzeenu „Kuſch!“ pats noguſas jeb ihſtenibã — nofriht pee ſemes un paleef pareiſã ſtah-woſli guſam.

4) Drefetajs eeſfruhwẽ riinkſi (ſihm. 4) ſtipri ſemẽ un leef ſunim uſ ſauzeenu „Kuſch!“ no-gultees tani weetã, kur riinkſi, iſwelk tad garo ſchnori — drefuras groſchu — riinkim zauri un leef groſchu palihgam turet. Palihgam wajag tã ſtahwet, lai suns wiinu nemaſ neredſetu. Drefetajs tad war eet no ſuna projam. Ja suns grib uſzeltees, tad palihgs groſchu ſtipri ſarauj, zaur fo suns top ar riinkſi zeeſchi noturets pee ſemes. Tad pee-eet drefetajs ſlaht, noſtahda ſuni kã peenahſas, pahri reiſes to ſarauj ar ſchnaugu un ſaka: „Pſui, ruhig liegen!“ (fui,

meerigi jaguf!). Suns eeron tã weens pats gulet. Pehz tam drefetajs war staigat pa ehfu apfahrt, aisgreetees no suna pawisam projam, fahpt un lehft pahri gulofcham funim, sweest fahdu lafatiau, zimdu waj zitu tamlihdsigu preefschmetu funim wirfũ, ihft safot, wifu fo darit, zaur fo suns waretu palift nemeerigs, bet tiflihds winsch grib uslehft, palihgs tuhlt farauj groschu un tã suns dabon sawu sodu. Daschi drefetaji funi war peedabut pat tif tahfi, fa wini tam lej wirfũ uhdeni, schauj ar flinti — suns pee tam tomehr ne kustetees nepafustas.

5) Drefetajs ar sauzeenu „Kusch!“ leef funim nogultees, panem rokã groscha galu, bet newelf to rinfim zauri, atet tad no suna nost tif tahfi zif to telpas un groschi atwehl, tad dikti uffwilpj un taisa rahweenu ar groschu, lai suns nahf flaht. Bet tã fã wisam tam foti ahtri janoteef, tad wajag zif schigli ween eespehjams groschu sakert ar abam rofam, zaur fo suns top rauschus peerauts flaht. Ja suns ir peenahzis, tad leef winam peelehft flaht, glauda winu un saka: „Recht so, mein Hund!“ (tã ir pareisi, mans suns!) un tamlihdsigi.

6) Ja suns wifu scheid lihds schim mineto mahf labi istarit, tad leef winam to wifu atsahft bes schnores un groschus. Ja ari tas eet, tad dara to ahrã, papreefschu groschu, pehz tam wafã, un ja ari tas labi eet, tad istabas drefura ir pabeigta.

Wispahtigas peesihmes. Pee dresuras wajag arween buht pazeetigam, jo zaur nepazeetibu un eefarseschanos samaità wisu. Ja dresetajs mana, fa ir eefarsis, tad war nemtees masu atpuhtas brihdi. Nefad nedrihst ar funi spehletees, bet ar winu wajag buht arweenu nopeetnam un weenaldsigam. Kà sòds peeteef nopeets rahjeens un rahweens ar schnaugu, it ihpaschi faunigeem sunem, furus koti weegli war eebaidit. Par katru labi ispilditu usdewumu funi wajag noglaudit un usteift. Pee koti stuhrgalwigeem un nisneem sunem jaleeto stingrafs sòds. War ari pah-tagu nemt palihgà, bet tifai retam peemehram: ja suns kostu, tad dod winam tahdu mahzibu, lai winsch to nefad newaretu peemirst! Tahdà gadijumà winu ar rinfa palihdsibu peewelf pee semes, tura winu zeeti un zert, zif tif ween war zirst!

Nefa jauna newajag eefahft, eefam suns eepreefschejo naw labi eemahzijeens. Tifai tad, ja weens darbs jau labi eet, war fertees pee turpmakà. Katru deenu mahzibas jafahf no gala (1 gab.).

III. Usweichana us putneem.

1) Dresetajs usleef sunim schnaugu un groschu un eet ar to us laufu, purwu waj meschu, bes flintes; groschu tura ihst rokã un leef sunim eet pee kahjas, fã istabas dresuras pirmajã gabalã mahzits. Pehz tam palaisch groschu wakã un leef sunim skreet, pee kam ussauz: „Vorwärts!“ (us preekschu!). Kad suns druszin ir skrehjis, tad winu peeswilpj flaht un leef atkal eet pee kahjas, un tã arween tahkaf. Ja suns us swilpeena nahf schurp, tad winu usteiz; ja winsch tuhliit nenahf, waj schigli nenahf, tad to farauj, panem pee schnauga un rauj pahris reises, pee kam katru reis swilpj un leef nogultees pee semes „Kusch!“ un us swilpeenu nahf flaht, fã tas istabas dresuras peehtajã gabalinã mahzits.

2) Ja jaunais suns usnahf us pehdam, tad winsch jau no dabas pats sahff wilft. Dresetajs tad pee-eet flaht, panem groschu rokã un nefauj winam schigli wilft. Ja suns to dara, tad winu farauj un flusu ussauz: „Sachte!“ (lehnaml). Jaunajam sunim nefad newar atkaut tahlu meklet, bet swilpt winu

atpakal tiklihdš winsch ir attahłafi. Bet ja winsch buhtu druszjin tahlu sahjis wilft, tad winam ussauz: „Kusch!“ un pee-eet flahł, bet schigli nefad newajag eet, lai suns mahzas us sawu fungu gaidit.

3) Ja suns ir peewilzis un stahw, tad winam jakauj labi ilgi stahwet. Ja grib, lai winsch eetu us preekschu, tad winu nedrihksłt gruhst waj stumt us preekschu, bet dresetajs pats pakahpj soli us preekschu un farauj pee schnauga, fazidams: „Vorwärts!“ un dara to tif ilgi, kamehr putns isskrej. Daschi nepraschas medineeki sunim ussauz „Pill!“ kad tas stahw, t. i. rihda winu, bet tas nepawisam naw atkauts, jo zaur to suni eeradina putnam tuhłit skreet pakal. Ja kahds putns ir isskrehjis un suns grib tam skreet pakal, tad dresetajs taisa rahweenu ar groschu un sawz „Kusch!“.

4) Kad tas jaw daschas reises ir darits, tad dresetajs panem lihds flinti un palihgu. Papreeksch schauj us putnu bes skrotim, un lai suns pehz schahweena neskreetu putnam pakal, tad schaujot winam ussauz: „Kusch!“ un leef winam gulet waj stahwet tif ilgi kamehr flinti lahde. Tikai tad kad flinte ir peelahdeta, leef winam atkal meklet. Ur skrotim war schaut tikai tad, kad suns pehz schahweena paleef wehl it meerigi stahwam. Ja tad nu suns ta meerigi stahw, tad dresetajs leef palihgam panent groschu, bet tomehr ta, lai suns to

nemas nemanitu un lai groschus wakigi faratos. Ja suns reds putnu frihtam, un grib tam skreet pakaf, tad suns top nosodits zaur stipru rahweenu ar groschu. Kad flinte ir atkal peelahdeta, tad eet ar suni nokrituschajam putnam flahht, leef winam us to wilft un pee ta nogultees „Kusch!“; tad panem putnu un lauj to aposchnat, bet tikai ne kampt waj kost. Ja suns ari frituscham putnam neskrej pakaf, droschi stahw un pehz schahweena wehl paleef pee kahjas, tad winsch ir gataws un winu war leetot tapat fa jau wezu putnu = suni. Tikai meklet winam wajag list wehl arweenu groschu, lai winsch buhtu arween dresetaja wara. Jaunu suni wislabafi war uswest us teterem un schnepem (Doppelschnepfen), jo schee putni peelaisch suni tuwu flahht un nelaischas tik drihti projam; irbes skrej pahraf schigli un ta suni eefarsa.

Ja jaunais suns no eesahkuma neostu pehdas, tad war panemt lihds wezu suni, bet tahdu, kursch droschi stahw. Tiklihds wezais suns welk waj stahw, tad peewed jauno flahht, wezo panem nost un pamet jauno weenu paschu. Pirmo reisi suns ir bailigs un loti paklaufigs, otrreis winsch top jau droschaks un kaisligaks us medischanu, tapehz it ihpaschi tad dresetajam wajag buht usmanigam: neko nebuhs atstahht ne-eewehrotu, bet katru kuhdu buhs islabot un nosodit. Eepreefsch medi-

ſchanas ſunim nefad nebuhs atkaut ſawâ wakâ
ſfraidit apfahrt, — ari wezam ſunim ne —
bet liſt arween eet pee ſahjas lihds tam laifam,
ſamehr winam leef meflet un tiſlihdſ winam
wairs naw jameflè, tad tuhliſt winu wajag
peeswilpt flaht un liſt winam eet pee ſahjas.

Drefurai der tiſtai pilnigi peeaufſis ſuns,
maſafais weenu gadu wezs, jo agrafi tas
wehl ir tiſtai kuzens, ſas wiſu notura par
ſpehleschanos un drefura buhtu tiſtai weltas
publes. Trefchâ gadâ eefahft drefuru buhtu
jaw par wehlu; labi panahfumi tiſtai toti
reti waretu gaditees.

IV. Apporteschanu.

Ja fahds wehlas sunim eemahzit apporteschanu jeb peeneschanu, tad wajas ta rihkotees:

Kad suns istabas dresuru jaw eemahzijeas, tad war sahft winam mahzit peeneschanu. Dresetajs leef sunim roku us frusta, tura winam ar groschu galwu us augschu, speesch frustu us leju lihds semei un sauz: „Sit!“ (sehdi!). Scho atfahrto tif ilgi, famehr suns us sauzeenu „Sit!“ pats no sewis apsehshas un paleef sehsham. Tad nosweesch sunim preefschâ faut fahdu preefschmetu, peemehram samauktus zimdus, bumbu waj tamlihdfigus, bet arweenu weenu un to paschu preefschmetu, sauz pee tam: „Apport!“ (peenes!) un ar ussauhshanu un pats pakaf skrejot suni usmudina nomesto preefschmetu usnemt. Ja suns jau patru reisi to dara, tad winam leef ar scho preefschmetu (sauhsm winu zimdus) nahft flahnt un isnem winam to no mutes ar sauzeenu „gieb ab“ atdod, tif ilgi, famehr winsch us sauzeenu „gieb ab“ pats no sewis noleef zimdu pee fahjam. Ja suns grib zimdu kost waj graust, waj ar to spehletees, tad to nedrihft atfaut, bet winsch dabu par to sodu.

Ja suns wisu to sçheit mineto jau labi un drofchi isdara, tad leef winam nosehstees blafam „Sitç!“, sweesch zimdu, bet nesauz „Apport!“ un ari nekauj winam sfreet pakaf, bet farauj winu ar groschu un sauç: „Pfui, sitç!“ (fui, sehdi!). Pehç tam leef sunim masu brihdi usgaidit un tad dikti ussauz: „Apport!“ un kauj winam sfreet. Mas pa masam leef winam ilgafi gaidit us komandu „Apport!“. Ja suns fahdu reisi negribetu peenest, tad mehçina winu pee tam peespeest zaur to, fa winam gruhsch zimdu mutè, rahj winu, dod ar groschu fahdu rahweenu u. t. t., un ja wiss tas neka nelihds, tad eet us mahjam, peeseen winu fehde un nedod ehst; peeneschana mahzama arweenu dresuras stundas beigās. Sunim atkauj 10 lihds 15 minutes gulet, panem winu tad groschû, eet us dresuras weetu un leef winam atfal no jauna peenest. Ja suns to dara, tad winu ussteiz un dod winam tuhlit ehst. Ja dresuras weetà suns jaw it weifli peenes, tad mahza winam peeneschanu ahra, papreefsch groschû, wehlaç bes ta.

Dee tam suns jaeradina zimdu usmeklet un tad peenest, fas schà isdarams: Zimdu noleef pee semes tà, lai suns to reds, noet tad ar suni daschus fokus no zimda nost un sauç: „Such, apport!“ (mekle, peenes!). Ja nu tahdejadi suns ir sapratis, fo no wina grib, tad noleef zimdu tà, lai suns to neredf

un usmudina winu, zimdu usmeklet, pee kam arweenu jasauz: „Such, verloren, apport!“ (meklè, pasudis, peenes!). Beidsot dresetajs nem daschus zitus preefschmetus un leef tos peenest.

Ja nu suns ir pawisam gataws un top uswests us putneem (III. nodatâ) un ja winam redsot ir pirmais putns noschauts, tad dresetajs pee-eet ar funi noschautajam putnam flahht, lauj to aposchnat un ari nolaisit, bet ne plehst waj kost, leef sunim apsehstees, panem noschauto putnu, pasweesch gabalinu us preefschu un sauz: „Apport!“. Ja suns negrib peenest un neklausâ nekahdeem usmudinajumeem, tad eet mahjâs, eewed winu dresuras weetâ un leef tur winam noschauto putnu peenest, pee kam jarihkojas tapat kâ ar zimdu. Ja nu suns pehdigi ir jaw daschas reises ahra winam nosweesto putnu peenests, un ja tad schauj zitu putnu, tad leef sunim pehz schahweena wehl sehdet un nekauj tuhliit pehz schahweena eet noschautajam putnam flahht, bet kahdu brihtinu pagaida un tad sauz: „Apport!“. Ja suns putnu peenes, tad winsch ir ismahzits.

Bet ari wehl turpmaf wajag arweenu us to luhkot, lai suns pehz schahweena wehl apseh-schas un gaida us komandu „Apport!“, un nekad winam newajag atkaut bes komandas skreet noschautajam putnam pafat.

